

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Oppisopimusten ja koulutussopimusten laadinta ammatillisessa koulutuksessa

Webinaari 13.2.2026

Mari Pastila-Eklund, opetusneuvos, OKM
Riikka Vacker, opetusneuvos, OPH

1.

**Keskeiset työpaikalla järjestettävää koulutusta
koskevat lait ja asetukset**

Keskeiset työpaikalla järjestettävää koulutusta koskevat lait ja asetukset

- Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017)
- Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta (673/2017)
- OKM asetus oppisopimuskoulutuksessa olevan opiskelijan opintososiaalisista etuuksista (679/2017)
- Sovellettava lisäksi esim. oppivelvollisuuslaki (1214/2020)
- Kannattaa tutustua: <https://okm.fi/ammattillisen-koulutuksen-lainsaadanto>
- Lisäksi oppisopimukseen sovelletaan työsuhteessa tai virkasuhteessa sovellettavaa lainsäädäntöä.
- Koulutussopimukseen perustuvassa koulutuksessa sovelletaan yhdenvertaisuuslakia (1325/2014), nuorista työntekijöistä annetun lain (998/1993) säännöksiä työajasta ja työn turvallisuudesta ja terveellisyydestä sekä eräitä työaikalain (872/2019) säännöksiä.

Lisätietoa, mm.

- [OKM työelämässä oppimisen sivut](#), josta löytyy **oppisopimusmalli ja koulutussopimusmalli** (minimitietosisältö; suomi, ruotsi, englanti) sekä **UKK-kysymykset**
- [OPH:n työpaikalla järjestettävän koulutuksen sivut](#)
- [OPH:n henkilökohtaistamisen sivut](#)
- Työpaikkaohjaukseen materiaalia [Ohjaan.fi](#) -sivustolla

2.

**Työpaikalla järjestettävän koulutuksen
päämuodot: oppisopimus ja koulutusopimus**

Oppisopimus ja koulutussopimus

- Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 69 §:n mukaisesti koulutuksen järjestäjä voi järjestää laissa tarkoitettua koulutusta työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä.
- Käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävää koulutusta voi järjestää koulutuksen järjestäjän **ulkopuolisella** työpaikalla oppisopimukseen tai koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena.

Oppisopimus	Koulutussopimus
Määräaikainen sopimus työ- tai virkasuhteesta (oppisopimus). Keskimääräisen viikoittaisen työajan tulee olla vähintään 25 h. Maksetaan palkkaa.	Ei ole työsuhde, on määräaikainen sopimus. Työaikaan sovelletaan työaikalakia ja lakia nuorista työntekijöistä. Ei makseta palkkaa.
Kaksi sopimusta: 1) Oppisopimus: sopijaosapuolina opiskelija ja työnantaja 2) Edellyttää lisäksi koulutuksen järjestäjän ja työnantajan sopimusta oppisopimuskoulutuksen järjestämisestä.	Yksi sopimus: Sopijaosapuolina koulutuksen järjestäjä ja koulutussopimus-työpaikan edustaja. Sopimus annetaan tiedoksi opiskelijalle.
Yrittäjälle voidaan järjestää oppisopimuskoulutusta omassa yrityksessään: sopijaosapuolina koulutuksen järjestäjä ja yrittäjä.	-
Liitteeksi sopimusta koskeva osuus HOKSista, jonka hyväksyvät koulutuksen järjestäjä, opiskelija ja työnantaja sekä mahdolliset muut osaamisen hankkimiseen, osoittamiseen ja ohjaukseen osallistuvat yhteistyötahot. Alaikäisen osalta myös huoltajalla tai laillisella edustajalla tulee olla mahdollisuus osallistua.	Liitteeksi sopimusta koskeva osuus HOKSista, jonka hyväksyvät koulutuksen järjestäjä, opiskelija ja työpaikan edustaja sekä mahdolliset muut osaamisen hankkimiseen, osoittamiseen ja ohjaukseen osallistuvat yhteistyötahot sekä työvoimakoulutuksessa työvoimaviranomaisen edustaja. Alaikäisen osalta myös huoltajalla tai laillisella edustajalla tulee olla mahdollisuus osallistua.
Voidaan suorittaa koko tutkinto tai tutkinnon osa/osia tai tutkinnon osaa pienempi kokonaisuus. Ei työvoimakoulutusta.	Voidaan suorittaa tutkinnon osa/osia kerrallaan tai tutkinnon osaa pienempi kokonaisuus. Myös työvoimakoulutusta ja vankilaopetusta rangaistustilanteen työtoiminnassa.
Sovitaan koulutuskorvausten maksamisesta työnantajalle; yrittäjän oppisopimuksessa ei makseta yrittäjälle itselleen, mutta ohjaavalle työnantajalle tai mentorille voidaan maksaa.	-
Opiskelija voi hakea koulutuksen järjestäjältä opintososiaalisten etuuksien maksamista	-

3.

Oppisopimusten ja koulutussopimusten laadinta

Työpaikalla järjestettävä koulutus perustuu henkilökohtaistamiseen

- Henkilökohtaistaminen on opiskelijan ja koulutuksen järjestäjän yhteistyötä, jolla tuetaan opiskelijan ammatillisia ja jatko-opintoihin liittyviä tavoitteita ja mahdollistetaan niihin liittyvän osaamisen hankkimista.
- Työpaikan edustaja osallistuu henkilökohtaistamiseen silloin, kun opintoihin sisältyy oppisopimukseen tai koulutussopimukseen perustuvaa osaamisen hankkimista.

Opintojen henkilökohtaistaminen on **prosessi**, joka aloitetaan opiskelijan aloittaessa koulutuksen ja sitä jatketaan koko opiskeluajan. Koulutuksen järjestäjän velvollisuutena on seurata, että opiskelija etenee suunnitelman mukaisesti. Suunnitelmia tulee päivittää joustavasti opiskelijan tilanteen muuttuessa.

Opiskelijoiden yksilölliset suunnitelmat ja niiden muutokset **merkitään** henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan (HOKS).

Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS)

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on (Laki ammatillisesta koulutuksesta 46 - 48 §)

- tunnistaa ja tunnustaa opiskelijan aiemmin hankkimaa osaamista, joka vastaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita (poikkeus oppivelvolliset),
- suunnitella opiskelijan tavoitteena olevan tutkinnon tai tutkinnon osan tai koulutuksen perusteissa edellytetyn ammattitaidon tai osaamisen hankkiminen, jos opiskelijalla ei ole osaamisen osoittamiseksi tarvittavaa aiemmin hankittu osaamista; mitä osaamista opiskelija tarvitsee, miten ja milloin sitä hankitaan eri oppimisympäristöissä,
- suunnitella opiskelijan tarvitsemat ohjaus- ja tukitoimet; oppimisen tuki ja mahdollinen erityinen tuki,
- suunnitella osaamisen osoittaminen.

HOKSin suunnittelu

- Osaamisen hankkimisen suunnitelma merkitään HOKSiin, jonka laatimisesta ja päivittämisestä koulutuksen järjestäjä vastaa (44 §). **Päivittämisellä varmistetaan, että HOKS on aina ajantasainen ja muutokset dokumentoidaan HOKSiin.**
- Ammattitaidon ja osaamisen hankkiminen suunnitellaan yksilöllisesti tutkinnon tai koulutuksen osittain (48 §). Lähtökohtana on osaamistarve ja puuttuvan osaamisen hankkiminen. Työpaikalla oppiminen suunnitellaan opiskelijan valmiudet ja tavoitteet huomioiden hänen osaamisen kehittymistään parhaiten edistävään ajankohtaan, sisältöön ja työpaikkaan.
- Perustutkintokoulutuksessa koulutuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida oppilaitoksessa ja muissa oppimisympäristöissä toteutettavan opetuksen ja ohjauksen tarve sekä määrä (48 §)
- Opiskelijalla on oikeus saada eri oppimisympäristöissä opetusta ja ohjausta (61 §)

HOKSin suunnittelu

- Jos ammatillisen perustutkintokoulutuksen opiskelijalla ei ole suoritettavaan tutkintoon liittyvää käytännön työtehtävien yhteydessä aiemmin hankittua osaamista, tulee opiskelijan tutkintokoulutukseen sisältyä työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävää koulutusta (62 §)
- Osaamisen tunnistamista ja tunnustamista sovelletaan oppivelvollisuuslaissa (1214/2020) tarkoitetulle oppivelvolliselle laadittavaan HOKSiin vain siltä osin kuin oppivelvollinen on suorittanut ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon perusteiden mukaisia tutkinnon osia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita taikka lukio-opintoja, korkeakouluopintoja tai muita toimivaltaisen viranomaisen arvioimia ja todentamia opintoja. Oppivelvolliselle HOKS on laadittava siten, että suunnitelman mukainen ammatillisen tutkinnon suorittamisaika on enintään neljä vuotta.
- Opiskelijalla on oikeus saada palautetta osaamisensa kehittymisestä tutkinnon suorittamisen tai koulutuksen aikana. Opiskelijalle annettavalla palautteella ohjataan ja kannustetaan HOKSin mukaisten tavoitteiden saavuttamiseen sekä kehitetään edellytyksiä itsearviointiin (51 §)

HOKSin suunnittelu

- Opiskelijalle soveltuvan osaamisen hankkimistavan ja oppimisympäristöjen vaihtaminen eli joustavat siirtymät koulutuksen aikana ovat mahdollisia: koulutusopimus, oppisopimus, oppilaitoksen tarjoamat oppimisympäristöt.
- Muutakin kuin koulutuksen järjestäjän vastuulla olevaa, työpaikalla tapahtuvaa osaamisen hankkimista voidaan suunnitella HOKSiin. Esimerkkinä koulutuksen järjestäjän päättämän loma-ajan aikana tehtävä kesätyö, johon ei ole tehty oppisopimusta. Tämä muu työpaikalla hankittava osaaminen ei edellytä koulutuksen järjestäjältä ohjausta eikä tätä varten tehdä oppisopimusta tai koulutusopimusta. Osaaminen tunnistetaan ja opiskelija voidaan ohjata suoraan näyttöön.
- Kaikilla tavoin hankittua osaamista voidaan hyödyntää tutkinto- ja tutkinnon osatavoitteisessa koulutuksessa siten kuin lainsäädäntö ja voimassa olevat tutkinnon perusteet mahdollistavat.

Opetuksen ja ohjauksen määrän arviointi

- Vastuullisen työpaikkaohjaajan antaman ohjauksen määrä arvioidaan yhdessä työnantajan tai työpaikan edustajan kanssa HOKSia laadittaessa tai päivitettäessä ja merkitään HOKSiin. Yksittäisen opiskelijan tarvitseman opetuksen ja ohjauksen määrä arvioidaan ja merkitään HOKSiin sen laadinnan ja päivityksen yhteydessä.
- Koskee perustutkintokoulutuksessa olevia opiskelijoita, joilla ei ole tutkinnon osan tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueen suorittamiseksi tarvittavaa aiemmin hankittua osaamista.
- Ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa tutkinnon osan tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueen suorittamiseksi tarvittavan opetuksen ja ohjauksen määrä on vähintään 12 tuntia osaamispistettä kohti. Tuntimäärä voi kuitenkin olla säädettyä suurempi tai pienempi opiskelijan oppimisvalmiuksien tai yksilöllisten valintojen perusteella. Määrän arvioinnissa tulee lisäksi ottaa huomioon ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 12 §:ssä säädetty tutkinnon osien mitoitusperusteet.

Opiskelijan työturvallisuus

- Työnantaja tai koulutussopimustyöpaikan tarjoaja vastaa työelämässä oppimisen aikana opiskelijan työturvallisuudesta siten kuin siitä työturvallisuuslaissa (738/2002) säädetään.
- Koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa työnantajalle tai työpaikalle tästä työturvallisuusvastuusta.
- Työturvallisuus otettava huomioon HOKSia ja sopimuksia laadittaessa, erityisesti tutkinnon perusteiden mukaisiin ammattitaitovaatimuksiin sisältyviä työtehtäviä HOKSiin merkittäessä.
- Huomioitava nuorille työntekijöille erityisen haitallisista ja vaarallisista töistä annettu valtioneuvoston asetus (475/2006).

Koulutuksen järjestäjä vastaa HOKSin laatimisesta ja päivittämisestä

- Koulutuksen järjestäjä vastaa HOKSin laatimisesta myös silloin, kun se hankkii koulutusta toiselta järjestäjältä.
- Koulutuksen järjestäjä ja opiskelija laativat ja päivittävät HOKSin **yhdessä**. HOKS on pidettävä päivittämällä ajantasaisena ja muutokset tulee dokumentoida HOKSlin.
- HOKSin laadintaan ja päivittämiseen osallistuvat lisäksi:
 - ✓ Työnantaja tai muu työpaikan edustaja, jos koulutus järjestetään oppisopimuskoulutuksena tai koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena taikka osaaminen osoitetaan työpaikalla.
 - ✓ Työvoimaviranomaisen edustaja, jos työvoimakoulutukseen sisältyy työpaikalla tapahtuvaa osaamisen hankkimista.
 - ✓ Koulutuksen järjestäjän kanssa yhteistyössä toimivat tahot siltä osin kuin he ovat olleet mukana suunnittelemassa osaamisen hankkimista tai osoittamista tai tarvittavia ohjaus- ja tukitoimia
 - ✓ Alaikäisen huoltajalla tai laillisella edustajalla tulee olla mahdollisuus osallistua

Hyvin suunniteltu ja ajantasainen HOKS edistää ja varmistaa tavoitteen saavuttamista

- **Tavoitteellinen ja ohjattu osaamisen hankkiminen** edellyttää, että opiskelija, koulutuksen järjestäjä ja työpaikka tietävät HOKSin tavoitteet, sisällöt ja aikataulut: mitä on suunniteltu ja sovittu; millä tavalla, missä ja milloin tarvittava osaaminen hankitaan, mitä tukea tarjotaan oppimiseen ja milloin osaaminen osoitetaan. Oppi- ja koulutussopimukseen liittyvän HOKSin sisällöt ja ajoittuminen suunnitellaan opiskelijan ja työpaikan tarpeita ja toiveita yhteen sovittaen.
- Yhdessä etukäteen tutkinnon osittain ja ajanjaksoittain suunniteltu HOKS varmistaa, että opiskelijan lähtötaso tiedetään, hän saa tarvitsemansa opetuksen, ohjauksen ja tuen kaikissa oppimisympäristöissä ja osaamista hankitaan soveltuvimmin tavoin hyödyntäen eri oppimisympäristöjä.
- **HOKS toimii samalla myös laadun varmistamisen välineenä.** HOKSin jatkuva ajantasaisuus ja dokumentoinnin laatu edistävät opiskelijan tavoitteen saavuttamista ja yhdessä opiskelijan keskustelujen kanssa tuottavat tietopohjaa koulutuksen järjestäjälle toiminnan laadun seurantaan ja kehittämiseen.

HOKSiin ainakin merkittävät tiedot

1/5

- Valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta (673/2017) 9 § säädetään **vähimmäistiedoista**, jotka on aina merkittävä HOKSiin. HOKSiin voidaan tarvittaessa merkitä myös muita tietoja.
- HOKSiin merkittävät tiedot voivat tarkentua tai muuttua tutkinnon suorittamisen tai koulutuksen aikana. **Suunnitelman päivittäminen tapahtuu samojen periaatteiden mukaan kuin suunnitelman laatiminenkin.**

HOKSiin ainakin merkittävät tiedot

1/5

Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta (673/2017) 9 §

- Suoritettava tutkinto tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus, noudatettavat tutkinnon tai koulutuksen perusteet, mahdollinen suoritettava osaamisala sekä suoritettavat tutkinnon tai koulutuksen osat.
- Tiedot niistä tutkinnon osista, yhteisten tutkinnon osien osa-alueista tai muista toimivaltaisen viranomaisen arvioimista ja todentamista opinnoista, jotka koulutuksen järjestäjä on sisällyttänyt osaksi opiskelijan tutkintoa osaamisen tunnustamisen perusteella.
- Tiedot niistä tutkinnon osista, yhteisten tutkinnon osien osa-alueista tai muista toimivaltaisen viranomaisen arvioimista ja todentamista opinnoista, jotka koulutuksen järjestäjä on toimittanut nimeämilleen osaamisen arvioijille osaamisen tunnustamista varten.
- Muu kuin edellä mainittuihin kohtiin sisältyvä opiskelijan aiemmin hankkima ja osoittama osaaminen, joka liittyy suoritettavaan tutkintoon tai työhön ja itsenäiseen valmentavaan koulutukseen.

HOKSiin ainakin merkittävät tiedot

2/5

Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta (673/2017) 9 §

- Mahdollinen ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 66 §:n mukainen ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeaminen
- Tutkintokoulutuksen ja muun tarvittavan ammattitaidon hankkimisen tarve
- Opiskelijan mahdollisesti tarvitsema ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 48 §:ssä tarkoitettu ohjaus ja tuki;
- Oppilaitoksessa ja muissa oppimisympäristöissä toteutettavan opetuksen ja ohjauksen tarve sekä määrä
- Opiskelijalle mahdollisesti tarjottavan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen sisältö
- Opiskelijalle tarvittaessa järjestettävä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 63 §:ssä tarkoitettu oppimisen tuki, voimaan ammatillisessa koulutuksessa 1.8.2026.

HOKSiin ainakin merkittävät tiedot

3/5

Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta (673/2017) 9 §

- Näyttöjen ajankohdat ja sisällöt, näyttöympäristöt sekä näytön järjestäjä, jos se on joku muu koulutuksen järjestäjä
- Vastaavat tiedot muusta osaamisen osoittamisesta sekä erityistä tukea saavan opiskelijan osalta ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:n 2 momentin mukainen osaamisen arvioinnin mukauttaminen ja yksilöllinen osaamisen arviointi
- Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 54 §:ssä tarkoitetut osaamisen arvioijat
- Opiskelijalle laadittava urasuunnitelma

HOKSiin ainakin merkittävät tiedot

4/5

Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta (673/2017) 9 §

Jos opiskelija osallistuu ilmenneen tarpeen mukaisesti tutkintokoulutukseen tai muuhun tarvittavan osaamisen hankkimiseen, henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan merkitään lisäksi:

- Tutkintokoulutuksen tai muun tarvittavan osaamisen hankkimisen
 - tavoitteet
 - sisällöt
 - opetus
 - muut osaamisen hankkimisen tavat
 - ajoittuminen
- Erityisen tuen tarpeen mukaiset toimenpiteet tutkintokoulutuksen tai muun tarvittavan osaamisen hankkimisen aikana

HOKSiin ainakin merkittävät tiedot

5/5

Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta (673/2017) 9 §

Jos opiskelijan osaamisen hankkiminen järjestetään työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä oppisopimuskoulutuksena tai koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena, HOKSiin merkitään lisäksi:

- Opiskelijan vastuullinen työpaikkaohjaaja ja koulutuksen järjestäjän nimeämä opettaja tai perustellusta syystä muu koulutuksen järjestäjän edustaja
- Oppisopimuskoulutusta hankkineen koulutuksen järjestäjän edustaja, jos tutkinto on järjestetty ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitetun oppisopimuskoulutuksen perusteella
- Keskeiset työtehtävät työpaikalla tutkinnon perusteiden ja HOKSin mukaisen osaamisen hankkimiseksi
- Koulutussopimukseen perustuvassa koulutuksessa työpaikalla järjestettävän osaamisen hankkimisen ajoittuminen
- Oppisopimuskoulutuksessa osaamisen hankkimisen ajoittuminen koulutuksen järjestäjän osoittamissa muissa oppimisympäristöissä tapahtuvan osaamisen hankkimisen sekä työpaikalla järjestettävän osaamisen hankkimisen osalta

HOKS määrittää oppisopimuksen ja koulutussopimuksen keston

- **Oppi- ja koulutussopimuksen alkamis- ja päättymisaika määrittyy HOKSiin suunnitellun ja hyväksytyn perusteella.** Jos HOKSissa on sovittu myös näytön järjestämisestä koulutustyöpaikalla, senkin suorittamisaika sisältyy sopimukseen.
- Tärkeää on pitää HOKS ajantasaisena ja dokumentoituna, jolloin esim. päivämääriä ja muutoksia voidaan päivittää HOKSiin.
- HOKSiin tehtävät muutokset täytyy tarvittaessa huomioida myös koulutus- tai oppisopimukseen tehtävinä muutoksina; mm. päättymispäivämäärä.

HOKSin hyödyt opiskelijalle

- Opiskelijalle tarjotaan koulutusta sen mukaisesti kuin on tavoitteen saavuttamisen näkökulmasta tarpeen.
- Osaamisen hankkiminen toteutetaan huomioiden opiskelijan elämäntilanne ja aiemmin hankkima osaaminen.
- Tutkinnon suorittamisaika, opiskelun kesto, opiskelutavat ja oppimisympäristöt ovat tarkoituksenmukaisia opiskelijan osaamistavoitteen saavuttamiseksi. (yksilölliset opintopolut, osaamisperusteisuus, opiskelijälähtöisyys)
- Opiskelija saa tarvitsemansa opetuksen, ohjauksen ja tuen eri oppimisympäristöissä HOKSin mukaisen tavoitteen saavuttamiseksi.
- Yhdessä suunniteltu, dokumentoitu, ajantasainen HOKS on osa opiskelijan oikeusturvaa.

HOKSin hyödyt koulutus- työpaikalle

- Yhdessä etukäteen tutkinnon osittain ja ajanjaksoittain suunniteltu HOKS varmistaa, että osapuolet tietävät opiskelijan lähtötason ja mitä työtehtäviä täytyy milloinkin tehdä tavoitteen saavuttamiseksi (mitä suunniteltu ja sovittu, mitä osaamista hankitaan ja milloin).
- Työnantajalla tai muulla työpaikan edustajalla on mahdollisuus vaikuttaa HOKSin sisältöön ja aikatauluun ja samalla sitoutua sen toteuttamiseen; työelämlähtöisyys.
- Yhdenmukainen HOKSin tietosisältö koulutuksen järjestäjästä riippumatta helpottaa toteutusta.
- HOKS tukee tavoitteellista ja ohjattua osaamisen hankkimista työelämässä. Myös koulutuksen järjestäjän tarjoama tuki ja ohjaus työpaikalle ja opiskelijalle voidaan merkitä HOKSiin. Eri oppimisympäristöissä tapahtuva osaamisen hankkiminen muodostaa jatkumon ja loogisen kokonaisuuden.
- Tuen ja ohjauksen tarve tulee todennettua, mikä toimii myös oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen määrästä sopimisen perusteena.
- Työpaikkaohjaaja tietää tehtävänsä ja opiskelijan tavoitteet ajanjaksoittain.
- Kaikilla osapuolilla on ajantasainen ja saman sisältöinen HOKSin tieto, jota tarvittaessa päivitetään.

HOKSin hyödyt koulutuksen- järjestäjälle

- Mahdollistaa opiskelijan yksilölliset opintopolut
- Hyvin suunniteltu ja toteutettu ajantasainen HOKS tukee opiskelijan tavoitteen saavuttamista.
- Erilainen asiantuntemus ja monialainen yhteistyö oppilaitoksen arjessa tulee näkyväksi ja hyödynnettyä
- Jäsentää ja yhdenmukaistaa HOKS-prosessia; mistä sovittu, roolit ja vastuut, ajoittuminen
- Mahdollistaa tarkoituksenmukaisten resurssien suunnittelua (esim. tuki ja ohjaus opiskelijalle)
- HOKS on osa laadunhallintaa. eHOKSin seurantatietoja hyödyntämällä voidaan toimintaa ja prosesseja kehittää.
- Laadukkaalla HOKS-prosessilla on rahoitusvaikutuksia; mm. opiskelija- ja työelämäpalaute

Oppisopimuksen ja koulutussopimuksen tekemisen edellytykset koulutustyöpaikalle

- Oppisopimuskoulutuksen järjestämistä koskevan sopimuksen ja koulutussopimuksen tekeminen edellyttää, että **koulutustyöpaikalla** on käytettävissä tutkinnon perusteiden mukaisen koulutuksen tai HOKSin ja näyttöjen järjestämisen kannalta:
 - 1) riittävästi tuotanto- ja palvelutoimintaa
 - 2) tarpeelliset työvälineet
 - 3) ammattitaidoltaan, koulutukseltaan ja työkokemukseltaan pätevä henkilöstö
- Koulutustyöpaikalta nimetään opiskelijalle ammattitaidoltaan, koulutukseltaan tai työkokemukseltaan pätevä vastuullinen työpaikkaohjaaja. Opiskelijaa ohjaavat työpaikalla tarvittaessa muutkin.

Oppisopimuksen tekemisen edellytykset

- Pääosa osaamisesta tulee voida hankkia käytännön työtehtävissä työpaikalla
- Opiskelijan ja työnantajan välillä täytyy olla kirjallinen määräaikainen työsopimus tai virkasuhteessa olevan opiskelijan ja työnantajan välillä kirjallinen määräaikainen sopimus
- Opiskelijan viikoittaisen työajan tulee olla keskimäärin vähintään 25 tuntia
- Oppisopimusopiskelijan tulee olla vähintään 15-vuotias
- Osaamisen hankkimista voi tarvittaessa täydentää muissa oppimisympäristöissä

Liikkuvuusjaksot ulkomaila

- Koulutusopimus ja oppisopimus voidaan tehdä ulkomaiselle liikkuvuusjaksolle eli opiskelijavaihtoon. Sopimuksen tekemisen edellytykset ja sisällöt ovat vastaavat kuin kotimaassakin.
- Ulkomaiselle liikkuvuusjaksolle oppisopimus voidaan tehdä rajattuun osaan HOKSin mukaisesta tavoitteesta, ei koko tutkintoon.

Koulutussopimuksen ja oppisopimuksen samanaikaisuus

- Koulutussopimus ja oppisopimus voivat olla yhtä aikaa voimassa, mutta eivät päällekkäin. Sopimuksissa tulee tarkasti ja selkeästi erotella niiden voimassaolo, josta eriaikaisuus ilmenee.
- Yhtäaikaisia ratkaisuja suunnitellessa tulee huomioida opiskelijan kokonaisviikkotyöaika, jotta oikeus lepoon toteutuu.
- Huomioitava myös nuorista työntekijöistä annetun lain (998/1993) säännökset työajasta ja työn turvallisuudesta ja terveellisyydestä

Oppisopimuksen tekeminen

1. Sopimus oppisopimuskoulutuksen järjestämisestä
 - *Sopijapuolet*: koulutuksen järjestäjä ja työnantaja
 - *Sisältö*: osapuolten tehtävät, oppisopimuskoulutuksen aloitus- ja päättymispäivä, työnantajalle mahdollisesti maksettava koulutuskorvaus ja muut tarpeelliset oppisopimuskoulutuksen järjestämiseen liittyvät asiat
 - Oppisopimuskoulutuksen järjestämistä koskevalla sopimuksella ei voida poiketa siitä, mitä henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa on suunniteltu
2. Määräaikainen työsopimus = oppisopimus
 - *Sopijapuolet*: työnantaja ja opiskelija
 - *Sisältö*: voidaan tehdä koko tutkintoon, tutkinnon osaan/osiin tai sitä pienempään osaan, voimassaoloaika, sovellettava työaika, koeajan pituus, palkkauksen perusteet
 - *Liite*: Oppisopimukseen tulee liittää opiskelijan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma siltä osin kuin se koskee oppisopimuskoulutusta

Koulutuksen järjestäjän roolina on valvoa, että em. asioista on sovittu ja että esimerkiksi oppisopimuksissa ei ole lainsäädännön vastaisia tai kohtuuttomia ehtoja.

Koulutuskorvaus oppisopimuskoulutuksessa

- Jos työnantajalle arvioidaan aiheutuvan kustannuksia oppisopimuskoulutuksesta, koulutuksen järjestäjä maksaa työnantajalle koulutuskorvausta siten kuin siitä on koulutuksen järjestäjän ja työnantajan välisessä oppisopimuskoulutuksen järjestämistä koskevassa sopimuksessa sovittu (Laki ammatillisesta koulutuksesta 73 §).
- Työnantajalle oppisopimuskoulutuksesta aiheutuvia kustannuksia arvioitaessa otetaan huomioon:
 - ✓ tarvittava tutkinnon perusteissa edellytetty ammattitaidon tai osaamisen hankkiminen tai muun ammatillisen koulutuksen edellyttämä osaamisen hankkiminen
 - ✓ opiskelijan osaaminen ja työkokemus
 - ✓ opiskelijan mahdollisesti tarvitsemat ohjaus- ja tukitoimet
 - ✓ opiskelijan saama erityinen tuki

Koulutussopimuksen tekeminen

Kirjallinen määräaikainen sopimus opiskelijan osaamisen hankkimisesta työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä

- *Sopijapuolet:* koulutuksen järjestäjä ja koulutussopimustyöpaikan tarjoaja; sopimus ja sitä koskevat muutokset (päivitykset) tulee antaa tiedoksi opiskelijalle
 - *Sisältö:* voidaan tehdä tutkinnon osaan/osiin kerrallaan tai tutkinnon osaa pienempään kokonaisuuteen, sovellettava työaika, osapuolten tehtävät, sopimuksen aloitus- ja päättymispäivä, muut asiat (mm. koulutuksen järjestäjän tuki ja ohjaus työpaikalle)
 - *Liite:* Koulutussopimukseen tulee liittää opiskelijan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma siltä osin kuin se koskee koulutussopimukseen perustuvaa koulutusta
-
- Koulutuskorvausta ei makseta koulutussopimustyöpaikalle, paitsi niin sovittaessa vaativaan erityiseen tukeen oikeutetun opiskelijan osalta.
 - Opiskelija ei ole työsuhteessa eikä saa palkkaa tai muuta vastiketta.
 - Koulutussopimustyöpaikan tarjoajalla on velvollisuus seurata opiskelijan osaamisen kehittymistä, velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin silloin, kun opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaista osaamista ei pystytä saavuttamaan sekä velvollisuus raportoida koulutuksen järjestäjälle opiskelijan HOKSin toteutumisesta (lain 74 §).

Sopimus ja sen liite ovat sopimuskokonaisuus, joka voidaan hyväksyä yhdellä kertaa

- Jos opiskelija on hyväksynyt koulutuksen aloittaessaan HOKSin ilman, että siihen on silloin sisältynyt suunnitelmaa oppisopimuskoulutuksesta tai koulutusopimukseen perustuvasta koulutuksesta, tulee HOKSia päivittää. Sopimukseen liitetään HOKS vain siltä osin kuin se koskee oppisopimuskoulutusta tai koulutusopimukseen perustuvaa koulutusta. Tällöin sopimuksen ja sen liitteenä olevan HOKSin hyväksyvät opiskelija, työnantaja ja koulutuksen järjestäjä, kun koulutusta aloittaessa HOKSin on hyväksynyt vain opiskelija ja koulutuksen järjestäjä.
- HOKSin allekirjoittamisesta ei säädetä laissa. Voidaan tehdä paperilla tai sähköisesti. Hyväksynnästä on jäätävä riittävät tiedot asiakirjan alkuperäisyyden sekä hyväksyjän identiteetin osoittamiseksi ja siitä varmistumiseksi.
- Sopimukseen voidaan kirjata: *"Sopimus on voimassa, kun molemmat sopijapuolet ovat sen allekirjoittaneet"*. Tällöin käytännössä sopimuksen voimassaolo alkaa siitä päivästä, kun viimeisin hyväksyntä on saatu sopimukseen. Tarvittaessa sopimuksessa voidaan sopia, että *"Sopimus tulee voimaan, kun molemmat sopijapuolet ovat sen hyväksyneet ja sitä noudatetaan taannehtivasti [päivämäärästä] alkaen."* Tällöin sopimuksen soveltamisen alkupäivästä on sovittu sopimuksessa eikä sopimuksen noudattamisesta jää epäselvyyttä.

HOKS hyväksytään ennen oppisopimuksen tai koulutussopimuksen aloitusta

- HOKSin ja sen muutokset hyväksyvät koulutuksen järjestäjä ja opiskelija sekä muut tahot siltä osin, kun ne osallistuvat suunnitelman laadintaan ja päivittämiseen.
- Oppisopimuksen osalta työnantaja ja koulutussopimuksen osalta koulutussopimustyöpaikan edustaja hyväksyvät aina sopimukseen liittyvän HOKSin **ennen** oppisopimuskoulutuksen tai koulutussopimukseen perustuvan koulutuksen aloitusta.

Koulutuksen johto ja sopimusten valvonta

Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) 79 §

- Koulutuksen järjestäjä vastaa oppisopimuskoulutuksen ja koulutussopimukseen perustuvan koulutuksen johdosta ja sopimusten valvonnasta.
- Koulutuksen järjestäjän toimiva HOKS-prosessi ja ajantasainen HOKS-dokumentointi tukevat johtamista ja tuottavat tietopohjaa seurantaan, mahdollisten poikkeamien havaitsemiseen ja toiminnan kehittämiseen.

Valtakunnalliset opiskelija- ja työelämäpalautteet

Laki ammatillisesta koulutuksen rahoitusperusteista

- Opiskelijoilta ja työelämältä kerättävä valtakunnallinen palaute tuottaa laadullista tietoa ammatillisen koulutuksen toteutumisesta.
- Opiskelijat arvioivat kokemuksiaan ja tyytyväisyyttään koulutuksen järjestämiseen.
- Työpaikat arvioivat kokemuksiaan ja tyytyväisyyttään koulutuksen järjestäjien toimintaan järjestää oppisopimukseen ja koulutussopimukseen perustuvaa koulutusta yhteistyössä työelämän kanssa. Työelämäpalautteella ei arvioida opiskelijaa.
- Valtakunnalliset tulokset julkaistaan anonyymissä tilastomuodossa Vipunen.fi-palvelussa.
- Valtakunnallisen palautteen kerääminen perustuu opiskelijakohtaisiin HOKSeihin, joista koulutuksen järjestäjä on tallentanut tietoja Opetushallituksen ylläpitämään valtakunnalliseen eHOKS-tietovarantoon. eHOKSiin tallennettavat tiedot on määritelty Valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa (884/2017).

Valtakunnallinen opiskelijapalaute

- Valtakunnallinen opiskelijapalautekysely lähetetään Opetushallituksesta automaattisesti opiskelijalle kaksi kertaa opintojen aikana.
 1. Aloituskysely lähetetään, kun HOKS on ensimmäisen kerran hyväksytty.
 2. Päättökysely lähetetään, kun HOKSiin suunniteltu henkilökohtainen tavoite on saavutettu eli kun opiskelija on osoittanut viimeisen tutkinnon osan suorittamiseksi tarvittavan osaamisen. Jos opiskelijan tavoite muuttuu ja HOKSia päivitetään ennen alkuperäistä osaamisen saavuttamista, päättökysely lähetetään uuden tavoitteen perusteella.
- Saman koulutuksen järjestäjän opinnoissa samalle opiskelijalle lähetetään aloituskysely ja päättökysely vain yhden kerran aikajaksolla 1.7.- 30.6., joka on rahoituksen tietopohjan tiedonkeruukausi eli ns. rahoituskausi.

Valtakunnallinen työelämäpalaute

- **Valtakunnallinen työpaikkaohjaajakysely** lähetetään Opetushallituksesta automaattisesti henkilölle, joka on HOKSissa nimetty vastuulliseksi työpaikkaohjaajaksi. Kysely lähetetään kerran kuukaudessa (1. päivä), jos työpaikkaohjaajan ohjauksessa olevilla opiskelijoilla on edeltävän kuukauden ajalta päättynyt työpaikkajaksoja. Jos vastuullinen työpaikkaohjaaja ohjaa useampia opiskelijoita, hänelle lähetetään vain yksi kysely per koulutuksen järjestäjä ja per tutkinto. Kysely ei ole henkilökohtainen. **Huom!** On tärkeää, että työpaikkajaksojen tiedot on päivitetty HOKSiin ja tallennettu eHOKSiin ennen työpaikkajakson päättymistä, jotta vastauslinkit muodostuvat oikein.
- **Työpaikkakyselyn** vastauslinkit muodostetaan em. työpaikkaohjaajakyselyn vastauslinkkien tietojen perusteella kaksi kertaa vuodessa ja toimitetaan koulutuksen järjestäjille edelleen työpaikoille lähetettäväksi. Kyselyihin vastaavat oppilaitosyhteistyöstä vastaavat henkilöt. Vastausajat ovat tammi-helmikuu ja heinä-elokuu.
- Opiskelijan HOKSiin suunnitellun tavoitteen muuttuminen ei vaikuta työelämäpalautteen keräämiseen, jos työpaikkajakso on suoritettu HOKSissa suunnitellusti. Palautteen kohteena on koulutuksen järjestäjän yhteistyö työpaikan kanssa, joka työ on tehty riippumatta opiskelijan tavoitteiden muuttumisesta.
- Jos työpaikkajaksoa ei suoriteta loppuun, vaan se jää kesken, silloin työelämäpalautetta ei kerätä tästä jaksosta.

Oppisopimuksen ja koulutussopimuksen väliaikainen keskeyttäminen

- Jos opiskelija erotetaan määräajaksi oppilaitoksesta, opiskelijan oikeus opiskeluun pidätetään tai opiskeluoikeus väliaikaisesti keskeytetään ammatillisen koulutuksen 96 § perusteella, keskeytyy oppisopimukseen tai koulutussopimukseen perustuva koulutus vastaavaksi ajaksi
- Opiskelijalla on oikeus väliaikaisesti keskeyttää opiskeluoikeutensa seuraavilla perusteilla:
 - ✓ asepalvelus, siviilipalvelus, naisten vapaaehtoinen asepalvelus
 - ✓ sairausvakuutuslain mukainen aika, jolloin saa sairauspäivärahaa, äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa
- Lisäksi opiskeluoikeus voidaan opiskelijan pyynnöstä väliaikaisesti keskeyttää muusta perustellusta syystä.
- Väliaikaista keskeytystä ei sovelleta oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun oppivelvolliseen. Oppivelvollisuuden suorittamisen määräaikaisesta keskeyttämisestä säädetään oppivelvollisuuslain 7 §:ssä.
- Koulutuksen järjestäjä päättää opiskeluoikeuden väliaikaisesta keskeyttämisestä opiskelijan hakemuksesta.

Sopimuksen päättäminen

- Oppisopimus ja koulutusopimus tehdään vain osaamisen hankkimisen ajalle. Jos osaaminen saavutetaan aiemmin tai sen saavuttamiseen menee enemmän aikaa kuin on sovittu, HOKS päivitetään ja sopimuksen päättymisaikaa lyhennetään tai pidennetään yhdessä sopien. HOKSin ja sopimuksen päivitykset hyväksytään tarvittavien tahojen toimesta ja dokumentoidaan.
- Jos oppisopimus on päättynyt ja sen jälkeen halutaan jatkaa oppisopimusta, tulee tehdä uusi oppisopimus ja henkilökohtaistamisen perusteella laatia sitä koskeva HOKS.
- Oppisopimuksen ja koulutusopimuksen päättymisen ei päättä opiskeluoikeutta, joka voi tarvittaessa jatkua oppilaitoksen oppimisympäristöissä. Opiskeluoikeuden päättymisen perusteita ovat opiskelijan eronneeksi katsominen sekä se, että opiskelija on suorittanut ammatillisen tutkinnon, tutkinnon osan tai koulutuksen, johon hänet on otettu opiskelijaksi.

Oppisopimuksen ja oppisopimuskoulutuksen järjestämistä koskevan sopimuksen purkaminen

- Oppisopimus voidaan purkaa sopijapuolten yhteisellä sopimuksella.
- Työsopimukseen perustuvan oppisopimuksen voi purkaa (Laki ammatillisesta koulutuksesta 75 §)
 - työsopimuslain 55/2001 1 luvun 4 § (koeaika) ja 8 luvun 1 ja 3 § perusteilla (painavat syyt, velvoitteiden rikkominen ja laiminlyönti)
 - työnantajan lopettaessa liikkeensä, tullessa asetetuksi konkurssiin tai kuollessa
 - koulutuksen järjestäjän luvalla työsopimuslaissa säädetyillä irtisanomisperusteilla.
- Koulutuksen järjestäjä voi purkaa oppisopimuskoulutuksen järjestämistä koskevan sopimuksen opiskelijaa ja työnantajaa kuultuaan, jos työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa ei noudateta ammatillisen koulutuksen lain tai sen nojalla annettuja säädöksiä tai oppisopimuksen ehtoja.
- Oppisopimus katsotaan purkautuneeksi, jos oppisopimuskoulutuksen järjestämistä koskeva sopimus puretaan tai koulutuksen järjestäjä on 81 §:n (SORA) nojalla peruuttanut opiskelijan opiskeluoikeuden.
- Jos oppisopimus puretaan, koulutuksen järjestäjän on järjestettävä opiskelijalle mahdollisuus hankkia muulla tavoin HOKSin mukainen tavoitteeksi asetettu osaaminen.

Koulutussopimuksen purkaminen

- Koulutussopimus voidaan purkaa sopijapuolten yhteisellä sopimuksella.
- Kumpikin osapuoli voi purkaa sopimuksen toista osapuolta kuultuaan, jos työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa ei noudateta ammatillisen koulutuksen lain tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai koulutussopimuksen ehtoja.
- Koulutussopimuksen voi kumpikin osapuoli purkaa lisäksi, jos
 - koulutussopimustyöpaikan tarjoaja lopettaa liikkeensä, tulee asetetuksi konkurssiin tai kuollessa
 - opiskelijan siirtyessä hankkimaan osaamista oppisopimuskoulutuksena.
- Koulutuksen järjestäjän tulee purkaa koulutussopimus, jos opiskelijan ilmoituksen perusteella käy ilmi, ettei työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa noudateta ammatillisen koulutuksen lain tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai koulutussopimuksen ehtoja eikä edellytyksiä koulutussopimuksen jatkamiselle ole. Koulutuksen järjestäjän tulee kuulla koulutussopimustyöpaikan tarjoajaa ennen sopimuksen purkamista.
- Koulutussopimus purkautuu, jos koulutuksen järjestäjä peruuttaa opiskelijan opiskeluoikeuden 81 §:n (ns. SORA-säännösten) perusteella

4.

Muuta yleistä

Oppisopimusopiskelijan opintososiaaliset etuudet

- Koulutuksen järjestäjä maksaa opintososiaaliset etuudet opiskelijalle hakemuksesta
- Opiskelijalla ei ole oikeutta päivärahaan ja perheavustukseen, jos hän saa samalta ajalta palkkaa tai korvausta ansionmenetyksestä muun lain nojalla.
- Koulutuksen järjestäjä tekee opintososiaalista etuuksista hallintopäätöksen.
- Opiskelijalla on oikeus saada etuudet myös osallistuessaan näyttöön tai muuhun osaamisen osoittamiseen.

Oppisopimusopiskelijan opintososiaaliset etuudet

OKM:n asetus 679/2017

- Oppisopimuskoulutuksessa opiskelijalla on oikeus saada **koulutuksen järjestäjän oppimisympäristöissä tapahtuvan osaamisen hankkimisen aikana**: ansiomenetyksen korvauksena päivärahaa 15 euroa päivältä; perhevustusta 17 euroa päivältä, jos opiskelijalla on huollettavanaan alle 18-vuotias lapsi; majoituskorvausta 8 euroa päivältä, jos koulutuksen järjestäjän oppimisympäristöissä tapahtuva osaamisen hankkiminen järjestetään opiskelijan kotikunnan ja oppisopimustyöpaikan sijaintikunnan ulkopuolella, osaamisen hankkiminen edellyttää yöpymistä, eikä opiskelijalla ole oikeutta maksuttomaan asumiseen asuntolassa
- **Korvausta matkakustannuksista**, jos matka yhteen suuntaan yli 10 km opiskelijan kotoa tai oppisopimustyöpaikalta opetuspaikalle. Oppivelvollisella on oikeus korvaukseen, jos matka vähintään 7 km. Opiskelijalla on oikeus matkakorvaukseen yhdeltä edestakaiselta matkalta viikossa. Erityisestä syystä matkakorvaus voidaan maksaa päivittäin, jos opiskelija majoittuu kotonaan. Jos opiskelijalle korvataan päivittäiset matkakustannukset, hänellä ei ole oikeutta majoituskorvaukseen. Matkakorvaus maksetaan vain kotimaassa tapahtuvasta matkasta sekä halvimman matkustustavan mukaan opetuspaikan ja kodin tai oppisopimustyöpaikan välillä tosiasiallisen lähtö- ja paluupaikan mukaan.

Valtakunnallinen tietovaranto eHOKS

- eHOKS kokoaa yhteen paikkaan tietoja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden henkilökohtaisista osaamisen kehittämissuunnitelmista (HOKS).
- Koulutuksen järjestäjä tallentaa valtakunnalliseen eHOKS-tietovarantoon opiskelijakohtaiset HOKS-tiedot, jotka on määritelty laissa valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä (884/2017).
- Kun HOKSia päivitetään, muutokset tallennetaan myös eHOKSiin.
- eHOKSin tietojen käytössä oletus on, että tiedot ovat aina ajantasaiset.
- Valtakunnalliset tietovarannot eivät sisällä oppisopimus- ja koulutussopimustietoja, mutta tietoa osaamisen hankkimisen osalta oppisopimukseen ja koulutussopimukseen perustuvista työpaikkajaksoista.
- Vipunen.fi –palvelun eHOKS-raporttien avulla voi seurata osaamisen hankkimiseen liittyvää koulutuksen järjestäjäkohtaista tilastotietoa perustuen valtakunnalliseen tietovarantoon.

Arkistointi

- Oppisopimukset ja koulutussopimukset liitteineen arkistoidaan koulutuksen järjestäjän arkistonmuodostussuunnitelman mukaisesti.
- Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2019, 63 §) säädetään suoritusvelvollisuuden raukeamisesta. Velvollisuus suorittaa saamatta jäänyt etuus tai palauttaa perusteetta saatu etuus raukeaa viiden vuoden kuluessa sen varainhoitovuoden päättymisestä, jona etuus olisi tullut suorittaa tai on suoritettu. Tämän pykälän mahdollinen toimeenpano edellyttää käytännössä, että koulutuksen järjestäjällä on asiakirjat arkistoituna 10 vuotta.
- Suositellaan, että oppisopimuksiin ja koulutussopimuksiin liittyvät asiakirjat arkistoidaan 10 vuotta.

Kiitos!

13/02/2026

